

HFD 2016 ref. 65

Särskilda skäl har ansetts föreligga för att befria en djurhållare som lider av demenssjukdom från ansvar för kostnader för omhändertagande av djur.

35 § djurskyddslagen (1988:534)

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 29 juni 2016 följande dom (mål nr 7299-15).

Bakgrund

Länsstyrelsen beslutade den 4 juni 2013 att med stöd av djurskyddslagen omedelbart omhänderta de 44 katter som fanns i R.E:s bostad. Grunden för beslutet var bl.a. att katterna var utsatta för lidande då de hölls i en oacceptabel miljö och flera visade tecken på ohälsa. Det bedömdes vara oundgängligen nödvändigt från djurskyddssynpunkt att omhänderta dem. Länsstyrelsen beslutade därefter att 42 katter skulle avlivas och två omplaceras. Beslutet verkställdes genom Polismyndighetens försorg.

Polismyndigheten beslutade att R.E. skulle betala 21 373 kr för veterinär- och transportkostnader som myndigheten haft i samband med omhändertagandet av katterna. Däremot skulle kostnader om 19 000 kr för två katters vistelse på djurpensionat stanna på myndigheten, eftersom R.E. inte kunnat råda över att det tagit lång tid att omplacera dem.

R.E. överklagade beslutet genom sin gode man men förvaltningsrätten avslog överklagandet. Domen motiverades med att omständigheter som är att hänföra till den enskilde ägaren eller innehavaren av djuret, såsom dennes betalningsförmåga eller sjukdomstillstånd, inte utgör sådana särskilda skäl som kan motivera ett undantag från betalningsskyldigheten.

R.E. överklagade vidare till kammarrätten och anförde att hon på grund av demenssjukdom inte förstått att hon var innehavare av 44 katter. Kammarrätten angav att sjukdom i och för sig kan utgöra särskilda skäl för att befria från betalningsansvar men fann vid en samlad bedömning att det saknades särskilda skäl att befria R.E. från betalningsansvaret och avslog överklagandet.

Yrkanden m.m.

R.E. yrkar genom sin gode man att hon ska befrias från betalningsansvaret och anför bl.a. följande. Anledningen till att hon haft så många katter och att dessa behövt omhändertas är hennes demenssjukdom. Hon är gammal och har låg pension.

Polismyndigheten bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Det är inte uteslutet att djurägares sjukdom kan utgöra särskilda skäl för befrielse. I praktiken skulle dock bestämmelsen om djurägares betalningsskyldighet till stor del förlora sin betydelse om djurägarens sjukdomstillstånd eller bristande betalningsförmåga skulle anses utgöra sådana särskilda skäl som befriar djurägaren från betalningsskyldighet. Omhändertaganden med stöd av djurskyddslagen är ur Polismyndighetens synvinkel nästan undantagslöst motiverade just av djurägarens sjukdom. Det rör sig om t.ex. djurägares svåra akuta eller kroniska psykiska sjukdomar, beroendesjukdomar eller demenssjukdomar. Inte sällan har djurägaren också nedsatt betalningsförmåga. Om sådana sjukdomar skulle befria djurägaren från betalningsansvar torde det inte bli fråga om en undantagsvis tillämpning av bestämmelsen om betalningsbefrielse.

Skälen för avgörandet

Vad målet gäller

Frågan i målet är om det finns särskilda skäl att befria en djurhållare som lider av demenssjukdom från ansvar för kostnaderna för omhändertagande av ett större antal katter.

Rättslig reglering

Enligt 32 § djurskyddslagen (1988:534) ska länsstyrelsen besluta att ett djur som är utsatt för lidande omedelbart ska omhändertas bl.a. om det bedöms absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt. Omhändertagandet ska ske genom Polismyndighetens försorg. Kostnader som uppkommer på grund av en sådan åtgärd får enligt 35 § förskottas av allmänna medel. Kostnaden ska slutligt betalas av den som åtgärden har riktats mot, om det inte finns särskilda skäl till annat.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Utgångspunkten vid bedömningen av betalningsskyldighet enligt 35 § djurskyddslagen är att djurhållaren är skyldig att betala de kostnader som uppkommit på grund av omhändertagandet. I undantagsfall kan, om det finns särskilda skäl, befrielse från betalningsskyldigheten medges. Förarbetena till djurskyddslagen ger inte någon ledning för hur kravet på särskilda skäl för undantag från betalningsskyldighet ska tolkas. Mot bakgrund av att det är fråga om kostnader som den enskilde åsamkat det allmänna på grund av bristande djurhållning bör enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening möjligheten till undantag tillämpas restriktivt.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2015 s. 393 prövat frågan om särskilda skäl förelegat i ett mål där Polismyndigheten väckt talan i allmän domstol sedan två personer bestritt betalningsskyldighet avseende kostnader för omhändertagande av ett antal hundar. I rättsfallet uttalar Högsta domstolen bl.a. att om det står klart att ingripandet har saknat grund bör djurhållaren befrias från betalningsskyldigheten. Nedsättning bör också i andra fall kunna ske till den del kostnaderna är klart omotiverade eller orimligt höga. Vidare kan det i vissa fall finnas anledning att tillämpa undantaget när den enskilde oförskyllt har hamnat i en situation där ett omhändertagande har blivit nödvändigt. I övrigt får det göras en helhetsbedömning, där en utgångspunkt är att den som tar till sig djur också ansvarar för dem och för de kostnader som uppkommer med anledning av djurhållningen.

I det nu aktuella fallet kan Högsta förvaltningsdomstolen konstatera att omhändertagandet av katterna var befogat och att kostnaderna för omhändertagandet inte i sig kan anses orimliga. R.E:s ålder och ekonomiska förhållanden saknar betydelse för frågan om särskilda skäl föreligger. I likhet med kammarrätten finner Högsta förvaltningsdomstolen att sjukdom hos djurhållaren under vissa förutsättningar kan utgöra särskilda skäl för befrielse från betalningsskyldighet. Befrielse bör kunna komma i fråga i fall då djurhållaren på grund av sjukdom kan sägas oförskyllt ha hamnat i en situation som gjort omhändertagandet nödvändigt.

Av utredningen i målet framgår att R.E. när katterna omhändertogs var förvirrad, att hon inte hade någon uppfattning om det verkliga antalet katter i bostaden och att hon senare samma dag fördes till sjukhus. Av ett läkarintyg daterat den 25 november 2015 framgår bl.a. att R.E. någon gång under juni 2013 blev intagen för vård enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård då hon inte klarade sitt dagliga liv i hemmet, inte hade sjukdomsinsikt och uppgav suicidplaner. Ett demenstest som gjordes den 25 juni 2013, efter nämnda vårdtillfälle, visade att hon led av medelsvår demens. Av övriga handlingar i målet framgår att R.E. någon gång under andra halvåret 2013 flyttade in på ett demensboende och att det förordnades en god man för henne fr.o.m. den 26 november 2013.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens bedömning får det anses klarlagt att R.E. vid tidpunkten för omhändertagandet av katterna led av demens och att hon då var så påverkad av sin sjukdom att hon inte längre var kapabel att förstå sin situation och påkalla hjälp för skötsel av djuren. Det föreligger därför särskilda skäl för befrielse från betalningsskyldigheten. Överklagandet ska således bifallas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen förklarar att R.E. helt ska befrias från betalningsansvar för kostnaden för omhändertagande av katterna.

I avgörandet deltog justitieråden *Melin, Almgren, Silfverberg, Askersjö* och *Baran*. Föredragande var justitiesekreteraren Paul Sjögren.

Förvaltningsrätten i Härnösand (2014-10-28, ordförande Larsson):

Frågan i målet är om det finns särskilda skäl att befria R.E. helt eller delvis från betalningsskyldighet avseende veterinär- och transportkostnaderna som uppkommit vid avlivandet av de 42 katterna.

Av handlingarna i målet framgår bland annat följande. Länsstyrelsen beslutade den 4 juni 2013 att omhändertar R.E:s katter enligt 32 § djurskyddslagen. Polismyndigheten beslutade den 5 februari 2014 att R.E. skulle betala 21 373 kronor för kostnader som polismyndigheten haft i samband med omhändertagandet av katterna. Polismyndigheten har funnit att särskilda skäl föreligger mot att R.E. skulle förpliktas betala samtliga kostnader med anledning av omhändertagandet och har undantagit kostnaden för två katters vistelse på djurpensionat från betalningsskyldigheten. R.E. har genom sin gode man anfört att hon på grund av sitt hälsotillstånd inte förstått situationen hon befunnit sig i.

Huvudregeln är att den enskilde djurägaren eller innehavaren av djuret ska bära kostnaden för omhändertagandet av djuret. Endast i de fall en av polismyndigheten vidtagen åtgärd medfört oskäliga kostnader för den berörde kan det finnas skäl för myndigheten att besluta om undantag från betalningsskyldigheten. Omständigheter som är att hänföra till den enskilde ägaren eller innehavaren av djuret, så som dennes betalningsförmåga eller sjukdomstillstånd, utgör inte sådana särskilda skäl som kan motivera ett undantag från betalningsskyldigheten.

I målet har inte framkommit att kostnaderna skulle vara felaktigt beräknade. Vad R.E. anfört eller vad som i övrigt framkommit i målet utgör enligt förvaltningsrättens mening inte särskilda skäl för att jämka hennes betalningsskyldighet. Överklagandet ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Sundsvall (2015-11-19, Mobacke, Ferm Brodén och Wadsten):

Huvudregeln är att den som var djurhållare vid omhändertagandet ska svara för kostnaderna. Kostnaderna för omhändertagandet av de 44 katterna uppgick totalt till 40 373 kr. Av dessa kostnader avsåg 19 000 kr vistelse på djurpensionat avseende de två katter som kunde omplaceras

till nya ägare. Denna kostnad har Polismyndigheten beslutat ska stanna på myndigheten. Däremot kräver Polismyndigheten återbetalning för de resterande kostnaderna om 21 373 kr som avser veterinär- och transportkostnader.

Omhändertagandet har varit befogat och kostnaderna i sig är inte orimligt höga i förhållande till att det handlar om 44 katter. Syftet med djurskyddslagen är inte att skydda personer med svag ekonomi från en alltför tung betalningsbörda. Den enskildes ekonomiska förhållanden är i stället omständigheter som i första hand får beaktas genom bestämmelser i andra författningar t.ex. utökningsbalkens regler om begränsningar av möjligheter till utmätning.

Det framgår att R.E. vid kontrollbesöket den 4 juni 2013 inte längre fanns på plats i bostaden för att kunna ta hand om katterna och att anledningen var sjukdom. Det framgår också att R.E. förordnats en god man den 26 november 2013 att förvalta hennes egendom. Vid tidpunkten för kontrollbesöken hade R.E. således inte någon god man och det var då hennes ansvar att ta hand om sina katter.

R.E. har genom sin gode man invänt att hon på grund av demenssjukdom inte förstått att hon var innehavare till 44 katter. Enligt kammarrättens mening kan sjukdom i och för sig utgöra särskilda skäl för att befria från betalningsansvar. Vid en samlad bedömning av vad som framkommit om R.E:s sjukdom och förhållandena i övrigt finner kammarrätten att det saknas särskilda skäl att befria henne från betalningsansvaret. R.E:s överklagande ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.